

Zoet tegen zout

TEKST BARBARA SCHILPEROORT

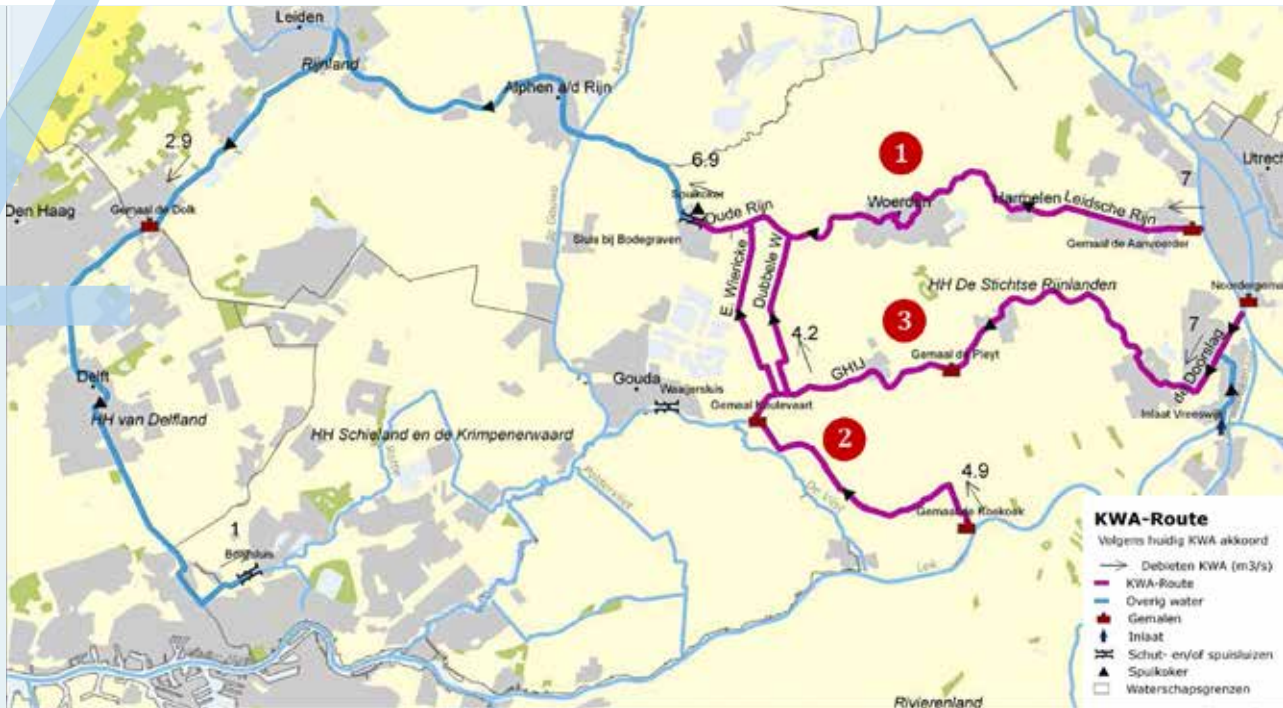
De kleinschalige wateraanvoer werd afgelopen zomer ingezet om tegendruk te bieden aan de oprukkende verzilting. Zoet tegen zout. Er wordt gewerkt aan KWA-plus: een aanvoercapaciteit van 15 m³ per seconde. Met in de verdere toekomst plannen voor 24 en mogelijk zelfs 30 m³ per seconde.

Het gebeurde al eerder: in 2003 en in 2011. En nu, in deze zomer. Om precies te zijn ging op 24 juli de Aanvoerder aan het werk. Het gemaal pompt zoet water uit de Lek en het Amsterdam-Rijnkanaal naar West Nederland. Om via een heel stelsel van stuwen, watergangen en gemalen – de zogeheten kleinschalige wateraanvoervoorziening (KWA) – de dreigende verzilting tegen te gaan. Normaal gesproken bieden de grote rivieren voldoende tegendruk om te voorkomen dat water uit de Noordzee het land in stroomt. Maar de omstandigheden in deze extreem warme en droge zomer waren verre van normaal. Het peil in de rivieren zakte zover dat water vanuit de Noordzee

via de Nieuwe Waterweg verder de Hollandse IJssel binnenkwam. De inlaat voor het Hoogheemraadschap Rijnland ligt bij Gouda, aan de Hollandse IJssel. Zilt water is schadelijk voor de natuur en de land- en tuinbouw (zoals de boomkwekerijen en bollenteelt in deze provincie). Daarom is in de jaren tachtig al besloten om gemalen en inlaten geschikt te maken om bij dreigende verzilting van de Hollandse IJssel zoet water van elders aan te voeren. In dat kader is in 1988 ook het gemaal de Aanvoerder gebouwd, op de kruising van de Leidsche Rijn – een in de Middeleeuwen gegraven kanaal – en het Amsterdam-Rijnkanaal. Als hij in werking treedt, gaat het waterpeil in de Leidsche Rijn met een halve meter omhoog.

Waterakkoord

Vier waterschappen en Rijkswaterstaat maakten afspraken over het aanvoeren van voldoende zoet water in het 'Waterakkoord Kleinschalige Wateraanvoervoorzieningen Midden-Holland' (KWA). Rijkswaterstaat zorgt voor voldoende buffer, het Hoogheemraadschap Stichtse Rijnlanden transporteert het water via drie routes (zie kaart) naar het Hoogheemraadschap Rijnland dat het water (deels) doorstuurt naar de hoogheemraadschappen van Delfland en Schieland en de Krimpenerwaard. Volgens deze afspraken regelde Stichtse Rijnlanden vanaf 24 juli een aanvoer van 6,9 m³ zoet water per seconde. Maar al gauw was meer water nodig. Een paar weken later was de aanvoer opgevoerd naar ruim

KWA IN KAART

1 HET EERSTE TRAJECT IS VIA DE LEIDSCH- EN OUDE RIJN.

Het water wordt hier uit het Amsterdam-Rijnkanaal opgepompt en opgestuwd richting Bodegraven. Speciaal daarvoor zijn aangelegd:

- het gemaal de Aanvoerder en een keersluis in de Leidsche Rijn
- een spuikeker bij de Haanwijkersluis in Harmelen
- een spuikeker bij de spuisluis in Bodegraven

2 HET TWEDE TRAJECT IS DE LOPIKERWAARDROUTE.

Vanuit de inlaat bij gemaal De Koeke komt water uit de Lek binnen. Dit water stroomt door de Lopikerwaard en wordt uiteindelijk door gemaal de Keulevaart uitgemalen op de Gekanaliseerde Hollandsche IJssel. Via de inlaat bij Hekendorp op de Enkele Wiericke stroomt het water de Oude Rijn op richting Bodegraven.

3 HET DERDE TRAJECT LOOPT VIA HET NOORDERGEMAAL.

Dit gemaal pompt water uit het Amsterdam-Rijnkanaal, via het Merwedekanaal en de Doorslag naar de gekanaliseerde Hollandsche IJssel. Dan vindt vervolgens het water zijn weg via de inlaat bij Hekendorp (en vervolgt de Lopikerwaardroute).

14 m³ per seconde. Om dat te kunnen realiseren zijn alle mogelijkheden binnen de huidige watercapaciteit benut. Er kwamen bijvoorbeeld tijdelijke extra pompen om de kern van Wijk bij Duurstede en de directe omgeving van water te voorzien. Maar er is ook een tijdelijke dam geplaatst om een polder juist van de KWA-route af te sluiten. Want als gevolg van het opstuwen van water was het peil daar ongeveer 20 centimeter hoger dan normaal. Polderbewoners dreigden daardoor natte voeten te krijgen - hoe merkwaardig dit ook klinkt in deze tijden van droogte. Andere maatregelen waren onder meer het instellen van vaarverboden op (delen van) routes en het invoeren van beperkte schuttijden voor sluisen.

Toekomst

In het Deltaprogramma Zoetwater hebben ministeries, provincies, waterschappen, gemeenten, drinkwatersectoren, bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en kennisinstututen onderzocht hoe ook in de toekomst genoeg zoetwater geleverd kan worden. KWA maakt onderdeel uit van het uitvoeringsprogramma. Er wordt nagedacht over vervolgstappen: naar 24 m³ per seconde (voor eind

2028) en mogelijk later naar 30 m³ per seconde. Of zelfs meer. Momenteel wordt druk gewerkt aan KWA-plus, waarbij de 'K' van 'kleinschalig' voortaan staat voor 'klimaatbestendig'. Doel is het uitbreiden van de aanvoercapaciteit naar 15 m³ per seconde. Werkzaamheden (zoals het uitbaggeren en verbreden van watergangen) moeten in 2021 zijn afgerond. Het Hoogheemraadschap Stichtse Rijnlanden wil onder alle omstandigheden voldoende zoet water naar West Nederland kunnen aanvoeren. Ook als het in het eigen werkgebied warm en droog is. En zonder de overlast die inwoners nu ondervonden van noodmaatregelen als het plaatsen van tijdelijke pompen en dammen. De toekomstige klimaatscenario's die het KNMI voor 2030-2040 voorspelde werden al realiteit. 'Deze droogte is een live stresstest' kopte NRC Handelsblad in augustus boven een artikel over de verzilting. Desgevraagd vinden de betrokken waterschappen het nog te vroeg voor een evaluatie van alle maatregelen die deze zomer zijn genomen. Dat kan pas als er zoveel regen is gevallen dat er weer sprake is van een 'normale' situatie. •